

Z VEDECKÉHO ŽIVOTA

Studia komiksu: možnosti a perspektivy

Ve dnech 26. – 27. 4. 2011 proběhlo v Olomouci vůbec první odborné vědecké kolokvium s mezinárodní účastí, věnované tzv. comics studies, tedy studiím komiksu. Toto kolokvium uspořádaly společně Centrum kulturních, mediálních a komunikačních studií FF UP v Olomouci a pražský Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., přičemž obě dvě instituce vzájemně spolupracují na chystaných dějinách a teorii československého komiksu v letech 1900 – 2000.

Kolokvium, které přivítalo několik vzácných hostů ze zahraničí, bylo rozdělené do několika bloků. K těm nejvýznamnějším patřil bezesporu americký historik a knihovník David A. Beroná z Plymouth State University, který se dlouhodobě věnuje speciální podobě komiksu, totiž tzv. dřevořezovým románům (woodcut novels), jimž věnoval i svou knihu *Wordless books* z roku 2008. Beroná navíc na toto téma přednesl na závěr dvoudenního kolokvia také přednášku pro veřejnost.

První den se příspěvky věnovaly víceméně základním otázkám studií komiksu – v prvním bloku (Studia komiksu či komiksologie?) bohužel kvůli nemoci vypadl ohlášený vstupní příspěvek Pavla Ryšky Co studují comics studies?, který měl otevřít a pojmenovat problematiku. Tento příspěvek byl na závěr bloku přečten jedním z pořadatelů. Proto jako první vystoupil Michal Uhl z pražské FSV UK, jenž se ve svém příspěvku Sociologická a antropologická perspektiva v komiksových studiích pokusil shrnout a definovat možnosti zkoumání komiksu. Dále pak pracoval s jeho sociologickou perspektivou a v druhé polovině se věnoval antropologické analýze problémového dílu seriálu *Tintin*, odehrávajícího se v Kongu. Poté jej vystřídal polský host Krzysztof Skrzypczyk, který se však více než ohlášené problematice (Comicsology, that is comic art in research and theory/Komiksologie je zkoumání a teorie o umění komiksu) věnoval popisné propagaci komiksového festivalu v polské Lodži. V diskusi se vymezila hned řada témat, ke kterým se kolokvium vracelo víceméně po celou dobu – zda je vůbec potřeba comics studies, zda tyto nemají splynout s vizuálními studii a zda může do budoucna vzniknout samostatný univerzitní obor, věnovaný komiksovým studiím. Zároveň se ukázalo, že se řada diskutujících odvolávala od podnětné knihy Scotta McClouda *Jak rozumět komiksu (Understanding comics)*, která je dostupná v českém překladu. I když je to kniha více popularizační než teoretická, její výsledky byly mnohdy interpretovány jako zákonitost v českém teoretickém myšlení o komiksu.

Ze druhého bloku (Komiks a/jako /pop/kultura) vypadla Zuzana Slušná z FiF UK, Bratislava. Vystoupila tedy Anna Křivánková z pražské FF UK, která se věnovala japonskému komiksu v příspěvku Manga na počátku 21. století. Příspěvek polské badatelky Natalie Malinowske-Jany (Uniwersytet Śląski, Katowice), nazvaný *The Graphic novel as a Narrative /Grafický román jako narativ*, byl čten opět jedním z pořadatelů. Tento příspěvek se zajímavým způsobem pokoušel aplikovat zkoumání narativu v tzv. grafických ro-

mánech (graphic novels), jedné z převažujících podob současného komiksu pro dospělé, často zahrnující autobiografické prvky. Autorka se snažila aplikovat některé čistě literárněteoretická východiska (mj. u Seymoura Chapmana, Mieke Balové, Gérarda Genetta) na tvorbu komiksových autorů Willa Eisnera, Daniela Clowese nebo Craiga Thompsona. Diskuse po tomto bloku byla velmi bohatá a týkala se především soudobého zkoumání japonského komiksu.

Odpolední blok (Hranice a okraje) byl zastoupen příspěvkem již zmiňovaného amerického hosta Davida A. Berona, ve kterém byly představeny možnosti „chybějícího článku“ mezi výtvarným dílem a komiksem (Telling stories today in woodcuts). Po něm přednesl autor této zprávy svůj příspěvek věnovaný hledáním a vymezením hranic komiksu, a to zejména v jeho extrémních podobách a variacích anglosaské undergroundové a nezávislé tvorby (tzv. comixu). Poté následoval jeden z pořadatelů, Martin Foret (FF UP, Olomouc), který v příspěvku Nejistá medialita komiksu přišel se sémiologickými úvahami i zajímavými postřehy (mj. popření jedné z tezí, že „komiks není žánr ale médium“) i úvahami o komiksu jako kódu nebo dispozitivu (ve foucaultovském smyslu). Tyto teze rozpracovala dále i diskuze.

Čtvrtý blok (Za železnou oponou) se vzhledem k absenci některých ohlášených zahraničních účastníků spojil s plánovaným pátým blokem (V zajetí žánru: yaoi, porno, western). Pavel Kořínek (ÚČL AV ČR, Praha), další z pořadatelů kolokvia, se věnoval velmi důkladně problému dětského časopisu *Čtyřlístek* (příspěvek O Čtyřlístku s láskou. Prolegomena k analýze jednoho seriálu), aby byl vzápětí vystřídán Miroslavem Zelinským (FU OU, Ostrava), který v příspěvku Estetika pornokomiksu víceméně vyhlásil založení porn-studies v českých zemích. Zelinský mj. zdůraznil roli estetické funkce pornografie, zejména ve spojení s karikaturou. Diskuzí tak skončil první den kolokvia.

Druhý den se v prvním bloku (Prostor v komiksu) představila sekce tří účastníků z brněnské FF MU. Jiří Kratochvíl v příspěvku Spaciotopický systém v Saudkových grafických novelách rozebíral několik funkcí v klasických dílech českého výtvarníka Kájji Saudka o dívce Muriel (např. lekturální nebo rytmické funkce). Ondřej Bláha v úvaze Následnost panelů opřel svá východiska o zmiňovanou McCloudovu knihu, aby se zaměřil na čtenářské zkušenosti při čtení komiksů ve vnímání času a motiviky. Jako poslední vystoupil Ondřej Krajtl s příspěvkem Komiks a nová média, aby se pokusil aplikovat na komiks pět principů nových médií Lva Manoviche (numerická reprezentace, automatizace, modularita, variabilita, kulturní transkódování).

V následujícím bloku (Od obrázkového vtupu ke komiksu) se přesunul zájem spíše k historickým tématům: germanistka Veronika Opletalová (FF UP, Olomouc) připomněla ve svém příspěvku Omezený prostor jako výzva pohled na pseudonarativní strategie v kreslených vtipcích německé provenience. Dušan Mulíček (FF MU, Brno) ukázal v příspěvku Komiks před komiksem předchůdce českých komiksů z druhé poloviny 19. století. Bylo zajímavé zjišťovat, že se ilustrace a kresby v dobových časopisech vyznačovaly již sekvencemi typickými pro pozdější komiksy. Na tento příspěvek navázal další z organizátorů celého kolokvia, Tomáš Prokůpek (FF UP, Olomouc), který v příspěvku Boj o bublinu představil velmi plasticky problémy s dialogovou bublinou v českém komiksu, která byla dlouhodobě chápána jako nesrozumitelná a byla nahrazovaná větší lite-

rárností v doprovodných textech, umístěvaných pod jednotlivé panely. Poslední blok, nazvaný *Ve škole*, v překladu a v tvorbě, tvořila spíše doprovodná změť diskusních příspěvků nežli přímo konferenčních referátů. Výstupy Evy Niklesové (PF JU, České Budějovice) a Stevena Schwartzhoffa (FF UP, Olomouc) se držely spíše používání některých typů komiksů ve výuce (ať už jako adaptace školní četby nebo jako samostatná pomůcka při výuce jazyků). Ondřej Tomášek se krátce zamyslel nad překladem komiksu i nad omezením překladu (mj. ve výmluvnosti kreseb pro jeden region, která není přenosná do regionu jiného). Konferenci ukončil krátký vstup Radka Malého (FF UP, Olomouc), který pohovořil o vlastní autorské zkušenosti s komiksem v případě reklamního komiksu pro Zoo Olomouc, kde Malý napsal scénář. Celkové dvoudenní kolokvium bylo zakončeno – jak již bylo řečeno výše – přednáškou Davida A. Bernoná pro širokou veřejnost.

Celkově se lze ke kolokviu vyjádřit jen pozitivně – zájem a znalosti zúčastněných se setkávaly s informovaností a poučeností diskutujících návštěvníků. Zejména rozšíření o zahraniční přispěvatele znamenalo pro tuto ustavující konferenci ke vzniku českých komiksových studií velmi mnoho. Ukázaly se opravdu hlavně ony možnosti a perspektivy, které mělo kolokvium v podnázvu: zejména ve zkoumání československé komiksové historie, která je doposud známá velmi úzkému okruhu fanoušků. Zároveň se upozornilo také na doposud chybějící teorii komiksu, která stejně jako v Čechách i ve světě teprve vzniká a ustavuje se. Komiks jako médium přitahuje v současnosti stále výraznější pozornost jako jistá fiktivní spojnice mezi filmem a literaturou – i když jak samotné kolokvium v Olomouci ukázalo, komiks je osobitý druh umění, s vlastní historií, žánry i teorií. V neposlední řadě olomoucké setkání fungovalo také jako důležitý diskusní prostor v rámci silícího výzkumu populární kultury, který se stává přirozenou součástí akademických pracovišť. Z příspěvků z kolokvia se chystá též kolektivní monografie, doplněná v příštím roce velkou výstavou v Brně, věnovanou historii českého komiksu, a druhou oborovou konferencí věnovanou minulosti i perspektivám českého a slovenského komiksu.

Michal Jareš

Bude ako nebolo. Podoby utopického žánru

Vo štvrtok 19. mája 2011 sa uskutočnila v Ústave slovenskej literatúry SAV konferencia o podobách utopického žánru *Bude ako nebolo*. Išlo o tretie vedecké stretnutie v rámci cyklu Konferencia o populárnej kultúre. Podujatie ponúкло priestor pracovníkom vedeckých a akademických pracovísk v SR a ČR, ale tiež publicistom a aj iným záujemcom z radov odbornej i širokej verejnosti. Účastníci prezentovali a konfrontovali výsledky výskumu literárnej, divadelnej a filmovej vedy. Jednotlivé referáty približovali vývinovú i aktuálnu situáciu daného žánru v slovenskom a českom kontexte.

Sekciu reflektujúcu tematické a metodologické hľadiská výskumu súčasných utopických modelov sveta otvoril Ondrej Herec. Vo svojom príspevku sa zamerl na všeobecné vyčlenenie pojmov utópia/antiutópia. Všímal si kontext socialistického realizmu